

Een genderleerling in het vo Is de school voorbereid?

In november 2007 bracht het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de nota *Lesbisch- en homo-emancipatiebeleid 2008-2011* uit. Hierin is voor het eerst in het beleid van de overheid expliciet aandacht voor transgenders. Hoe gaan scholen voor voortgezet onderwijs om met transgender leerlingen?

Wat is genderdysforie?

Genderdysforie valt onder de noemer transgender. Transgender is een verzamelnaam voor iedereen die ervaart in een verkeerd lichaam te zijn geboren. Bij genderdysforie leerlingen, of kortweg genderleerlingen, is de hersenontwikkeling niet in overeenstemming met de fysieke verschijning: oftewel een meisje in een jongenslichaam of een jongen in een meisjeslichaam.

Genderdysforie: gevoelens van verwarring of onbehagen als gevolg van het niet overeenstemmen van de genderidentiteit (= het gevoel man te zijn of vrouw te zijn) en het lichamelijke geslacht.

Pubers

Als leerlingen naar het voortgezet onderwijs gaan, zetten ze vaak de stap naar hun ware seksuele identiteit, omdat:

- ze op de basisschool al een zoektocht naar hun ware sekse hebben ondervonden;
- ze de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs aangrijpen als een nieuwe start in hun echte sekse. Meer leest u in het informatieblad [Een genderkind in de klas](#);
- ze in de puberteit komen en dan hun hormoonbehandeling met betrekking tot de overgang naar de wens-sekse begint.

Jongensmeisjes en meisjesjongens

Vaak wordt gedacht dat transgendermeisjes het minder lastig hebben dan transgenderjongens. Het tegenovergestelde is vaak waar. Jongens hebben zich op jonge leeftijd vaak al moeten verantwoorden. Een jongen in een jurk valt meer op dan een stoer meisje. Hierdoor zijn jongens wanneer ze de overstap naar het voortgezet onderwijs maken vaak weerbaarder.

Meisjes worden in de puberteit geconfronteerd met de ontwikkeling van hun vrouwelijkheid. Pubermeisjes experimenteren volop met (sexy) kleding en make-up. Dit is voor transgendermeisjes dubbel confronterend. Zij vallen buiten de meisjesgroep vanwege hun mannelijke verschijning en gedrag, maar ze kunnen niet om het feit heen dat hun borsten gaan groeien en dat ze menstrueren. Een keiharde confrontatie met vrouwelijke geslachtskenmerken waarbij ze zich juist helemaal niet thuis voelen.

Uit de kast

Voor transgenderleerlingen is het bijna onmogelijk om hun ware zelf te ontkennen. Zij hebben er zo veel last van dat zij in het verkeerde lichaam geboren zijn dat als zij eenmaal de stap hebben gezet naar hun ware sekse, ze niet meer terug (in de kast) willen.

Jos: "Toen ik vlak voor mijn dertiende verjaardag als jongen verder ging, heb ik een soort geboortekaartjes uitgedeeld met mijn nieuwe naam erop. Ik heb nog nooit negatieve reacties gehad."

Bron: BN de stem

Transgenderkinderen kiezen er bijvoorbeeld bewust voor om in de klas te vertellen dat ze in een jongenslichaam zijn geboren, maar zich een meisje voelen of omgekeerd. Transkinderen moeten door zo veel onderzoeken en behandelingen heen, dat het vaak sterke jonge mensen zijn die een confrontatie niet uit de weg gaan.

Maar ondanks de kracht van genderjongeren, worden ze toch vaak gepest en uitgescholden door medeleerlingen en zijn ze beslist niet onkwetsbaar voor venijn uit hun omgeving. Een genderkind in de klas/op school vraagt constante aandacht en zorg van mentoraat en schoolleiding.

Begeleiding door de school

Wanneer de school een genderkind als leerling welkom heet, dan is het van belang dat de school samen met de ouders en leerling een begeleidingstraject ontwerpt. Hoe zorgt de school ervoor dat de leerling zich thuis voelt, zich veilig voelt in de klas, in de gang en op het plein van deze school?

Van belang is dat de school genderdysfore leerlingen de ruimte geeft om zichzelf te zijn en dat zij en hun ouders daarbij op de steun van de school(leiding) kunnen rekenen. De genderleerling en zijn/haar ouders moeten ervan op aan kunnen dat de school ingrijpt als andere leerlingen en/of ouders zich negatief uitlaten over genderdysforie.

Onderstaand schema geeft weer welke acties ondernomen moeten worden en wie deze actie moet ondernemen om voor een genderleerling een veilige schoolsituatie te scheppen. Kernwoorden hierbij zijn: openheid, betrokkenheid en professionele begeleiding.

Stappenplan

Overleg met ouders over scheppen van veiligheid voor genderleerling op school	Schoolleiding met mentor
Bewust plaatsen in bepaalde klas (met sociale contacten van de basisschool)	Schoolleiding
Contact met de genderleerling (wekelijks)	Mentor
Contact met broertjes, zusjes genderleerling die ook op school zitten (regelmatig)	Mentor van broertjes/zusjes
Informereren personeel over genderdysforie en genderleerling	Schoolleiding op algemene personeelsvergadering aan het begin van het schooljaar
Informereren klasgenoten over genderdysforie en genderleerling	De genderleerling tijdens de (mentor)les of In het eerste mentoruur door de schoolleiding en/of in de biologieles
Informereren ouders van de klasgenoten Informereren ouders andere klassen	De ouders van de genderleerling op de ouderavond Schoolleiding met ouders van de genderleerling, per brief
Toezicht in de klas, gang, plein (overblijf, naschoolse opvang) op bejegening van genderleerling	Docenten/conciërges
Lik op stuk Ingrijpen bij pestgedrag	Mentor/schoolleiding
Ingrijpen bij acting-out genderleerling	Mentor
Externe ondersteuning van ouders en genderleerling en broers, zusjes	Stichting Berdache/transvisie-humanitas
Contacten met de ouders per maand/kwartaal	Schoolleiding samen met mentor

Praktisch

Alledaagse zaken op school kunnen tot problemen leiden, ook hierover moeten ouders, genderleerling en schoolleiding duidelijke afspraken maken:

- Toiletgebruik: jongens- of meisjes-wc.
- De gymles: omkleden en douchen bij de jongens of bij de meisjes.
- Schoolkamp: slapen bij de jongens of bij de meisjes.
- Afspraken over hoe het kind aan te spreken, naam, hij/zij.
- Leerlingadministratie: welke sekse.

Voorlichting

Pubers hebben vaak respect voor jongeren die ‘tegen de stroom in gaan’ en ervoor uitkomen dat ze ‘anders zijn’. Daarom geven veel genderkinderen voorlichting aan hun eigen klas over wat er met hen aan de hand is. Dit kan door middel van een spreekbeurt door de leerling of door een praatje van de schoolleiding of de mentor. Bekendheid geven aan gendersdysforie, vergroot mogelijk de acceptatie van de leerling. Bovengenoemde gebeurt altijd in samenspraak met de ouders van de leerling.

Nicole (13): “Voordat ik de spreekbeurt heb gehouden, heeft mijn leraar het trouwens eerst aan de ouders van de kinderen verteld en daarna pas ik! Want stel dat de kinderen het thuis raar vertelden, dan begrepen de ouders er niks van!”

Bron: gezondheidsplein

Veelal geven de ouders van de genderleerling informatie aan de andere ouders van de klas, hetzij met een brief, hetzij op een ouderavond. Als de genderleerling niet zelf zijn/haar verhaal vertelt, is het ook mogelijk om het onderwerp ‘genderdysforie’ op te nemen in de biologieles.

Gedragsregels

Het buitensluiten en pesten van leerlingen kan in de puberteit ernstige vormen aannemen. Net als bij andere pesterijen vraagt dit om een lik-op-stuk ingrijpen. De mentor stelt gezamenlijk met de leerlingen een antipest-contract op waarin expliciet aandacht is voor pesterijen rondom seksuele oriëntatie. De genderleerling uitschelden voor homo, travestiet, Kelly, manwif enzovoort, in de klas, gymzaal, op de gang, op het schoolplein of elders in de school, is ‘not done’. Dit geldt ook voor de schoolregels inzake pesten. De school kan heldere gedragsregels opstellen om pesten te voorkomen en te bestrijden, met specifieke aandacht voor pesterijen rondom sekse en seksuele oriëntatie. Gedragsregels werken alleen als er ook sprake is van scherpe handhaving. Lees meer over gedragsregels in het CSV-infoblad [Gedragsregels op school](#).

Belangrijk is om niet te wachten met actie totdat er problemen zijn, maar om proactief te handelen en regels op te stellen

Weerbaarheid

Daarnaast is het belangrijk dat genderleerlingen zelfvertrouwen ontwikkelen. Weerbare leerlingen zijn minder kwetsbaar voor allerlei vormen van intimidatie, agressie en geweld en pesterijen. Door het volgen van een weerbaarheidsprogramma leert een genderleerling omgaan met reacties en negativiteit uit de omgeving. [Weerbaarheidsprogramma's](#) op de CSV-site.

Bevriend met een genderleerling

Anna had alleen contact met jongens. Als het om voetballen ging, koos ze voor een team met alleen maar jongens. Een van haar klasgenootjes zei het zo: “We hebben 14 meisjes in de klas en 12 jongens. En Anna natuurlijk.”

Bron: BN de stem

Scholen kiezen er bewust voor om een genderkind in een klas met vriendinnen/vrienden van de basisschool te plaatsen. Deze vrienden/vriendinnen zijn vaak enorm loyaal aan hun genderklasgenoot. Maar de leerlingen die bevriend zijn met de genderleerling, kunnen hierop door andere leerlingen 'afgerekend worden' als flikkervriend of pottenlover enzovoorts. Dergelijke pesterijen doen een groot beroep op hun incasservermogen en loyaliteit. Ook de vrienden/vriendinnen van een genderkind moeten kunnen rekenen op de steun van de mentor en de schoolleiding.

Meer informatie

Informatieve boeken

Ons meisje in strijd met haar jongenslijf

Ervaringen van een moeder met een genderdysforie kind. Het boek is geschreven vanuit de ervaringen van Wendy Iven, moeder van zoon Pieke die zich een meisje voelt. Pieke is nu acht jaar oud en alles wijst erop dat Pieke in het verkeerde lichaam zit.

Auteur: Wendy Iven
Uitgeverij: [Boekscout](#)
ISBN 97 8908 834 561 6

Hoera, het is een mensje

Leidraad voor ouders van genderdysforie kinderen.
Het boekje geeft een aantal handvatten voor de dagelijkse praktijk in het omgaan met genderdysforie kinderen en hun omgeving.

Auteur: Els Schijf
Uitgeverij: [Stichting Transvisie](#)
ISBN 90 7389 009 8

Genderdysforie en de school

Leidraad voor de begeleiding van genderdysforie leerlingen
Dit boek geeft informatie en advies aan jongeren, hun ouders en schoolmedewerkers met als doel een positieve en op maat gemaakte begeleiding van genderdysforie leerlingen op school.

Auteur: Els Schijf
ISBN 97 8908 165 401 2
Uitgeverij: [Stichting Transvisie](#)

Beeldmateriaal en films

VPRO: Over vaders en zonen

In aflevering 3 gaat Hugo Borst in gesprek met Kelly en Anton van der Veer. Kelly is de bekendste transseksueel van Nederland, sinds ze in 2001 haar identiteit bekend maakte in het Big Brother huis. Bekijk de uitzending [online](#)

VPRO: De NON

VPRO-programma waarin de Nog Onbekende Nederlander de gelegenheid krijgt zijn 'fifteen minutes of fame' te halen. In aflevering twee verteld NON nummer zeven dat hij zich van binnen een jongen voelt die in een meisjeslichaam is geboren. Bekijk deze aflevering [online](#)

BNN: Sophie op 3

Sophie op 3 is een talkshow op locatie waarin Sophie Hilbrand gesloten werelden opent. In aflevering 6 *Transgender* gaat Sophie in gesprek met transgender mensen. Aan het woord komen jongeren en volwassenen die in een 'verkeerd' lichaam zijn geboren en praten over hun ervaringen. Bekijk de [aflevering](#).

BNN: Je zal het maar hebben 2007

Aflevering uit het programma *Je zal het maar hebben*. Een van de items ging over de nu 22-jarige Maarten, die vroeger als Femke door het leven ging. Bekijk de aflevering [online](#).

BNN: Je zal het maar hebben 2009

Valerio gaat in gesprek met jongeren die moeten zien te leren leven met hun ziekte of hun anders zijn.

Aflevering 7: Mick

Mick (15) is geboren als Sara, maar wist al heel snel dat hij een jongen wilde zijn. Valerio gaat samen met Mick op stap en komt meer te weten over hoe het is om geboren te zijn in een verkeerd lichaam. De aflevering is online te [bekijken](#).

Romans

Jongensdroom

David verhuist midden in het schooljaar naar een dorp aan zee. Na de herfstvakantie start hij in de havo-eindexamenklas. Sinds zijn veertiende gaat David als jongen door het leven, hoewel hij nog steeds het lichaam heeft van een meisje.

Auteur: Lorna Minkman
Uitgeverij: [Lannoo](#)
ISBN 978 90 8568 163 2

Mijn iks-ij doet koekoek

Een boek bedoeld om een discussie over het onderwerp genderdysforie op gang te brengen.

Auteur: Olivier van Gierdeghom
Uitgeverij: [be/publications](#)
ISBN: 978 90 8127 733 4

Niets zeggen

Het boek *Niets zeggen!* gaat over de dertienjarige Mik die genderdysforie is. In de loop van het verhaal komen naast genderdysforie onderwerpen als verliefdheid, vriendschap en het vinden van je eigen identiteit aanbod

Auteur: Elly de Vries
Uitgeverij: [Sjaloom](#)
ISBN 906 24 9497 8

Media

Genderglossy: Kenneth/ Vicky

Het magazine bestaat uit twee delen en is omkeerbaar in Kenneth en Vicky. Aan de hand van persoonlijke verhalen en ervaringen geeft het magazine inzicht in het werk van Transvisie. De glossy gaat over kinderen, jongeren en hun ouders, broertjes en zusjes, leraren en hulpverleners. De genderglossy is te bestellen via de bestellijst op de website van Transvisie.
[W] www.transvisie.net

Het continuüm

Digitaal tijdschrift over genderdiversiteit en transgender. Link
[W] www.hetcontinuüm.nl

Hulpverlening en belangengroepen

Sichting Transvisie, centrum voor genderdiversiteit

Transvisie verleent hulp aan transseksuele en transgender mensen én aan hun omgeving.

Postbus 15830

1001 NH Amsterdam

[T] 020 - 57 39 480

[E] info@transvisie.nu

[W] www.transvisie.net

Berdache

Berdache is een zelfhulpgroep voor ouders van genderdyfore kinderen tot ongeveer 18 jaar en hun familie. Berdache is onderdeel van Transvisie.

Postbus 71

1000 AB Amsterdam

[T] 06 537 793 85

[E] berdache@transvisie.nu

[W] www.transvisie.net

COC Amsterdam

Ontmoetingsplaats voor transgenders

Rozenstraat 14

1016 NX Amsterdam

[T] 020 - 62 63 087

[E] info@cocamsterdam.nl

[W] www.cocamsterdam.nl

LKG T&T

De Vereniging Landelijke Kontaktgroep Travestie en Transseksualiteit (LKG T&T) is een vereniging van en voor betrokkenen en belangstellenden op het gebied van travestie, transgender tot transseksualiteit. Het hoofddoel van de vereniging is te komen tot (zelf)acceptatie en emancipatie van genderdysfore mensen.

Postbus 11575

1001 GN Amsterdam

voor hulp en informatie:

[T] 06 2543 5865

[E] info@lkgtent.nl

[W] www.transgendernederland.nl

Transgender Netwerk Nederland

Het Transgender Netwerk Nederland (TNN) is een samenwerkingsverband van (belangen) organisaties voor transgenders. TNN wil door een actieve bundeling van diverse belangenorganisaties transgenders in Nederland een gezicht geven. Het doel van TNN is het verbeteren van de positie van transgenders. Daarnaast is TNN een aanspreekpunt voor Transgenders.

Postbus 71

1000 AB Amsterdam

[T] 020 - 52 19 000

[E] info@transgendernetwerk.nl

[W] www.transgendernetwerk.nl